

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

BOSHLANG‘ICH TA’LIM ONA TILI FANIDA SUN’IY INTELEKTDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI VA AMALIY MUAMMOLARI

Eshpulatova Jang‘il Eshanqulovna

Termiz davlat pedagogika instituti
Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim fakulteti
“Boshlang‘ich ta‘lim” kafedrası o‘qituvchisi

Davlatboyeva Olimaxon Bektursun qizi

Termiz davlat pedagogika instituti
Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim fakulteti
Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 4-bosqich talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang‘ich ta‘limda sun‘iy intellektdan (SI) foydalanishning pedagogik asoslari, ona tili fani misolida amaliy qo‘llanishi va muammolari tahlil qilinadi. Shaxsiylashtirilgan ta‘lim va universal dizayn tamoyillari asosida SI ning imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Adabiyotlar tahlili, metodologiya, natijalar, muhokama va takliflar berilgan. Tadqiqot SI ni yordamchi vosita sifatida qo‘llash zarurligini asoslaydi.

Kalit so‘zlar: sun‘iy intellekt (SI), boshlang‘ich ta‘lim, ona tili fani, shaxsiylashtirilgan ta‘lim, raqamli savodxonlik, pedagogik texnologiyalar.

Аннотация В данной статье анализируются педагогические основы использования искусственного интеллекта (ИИ) в начальном образовании, а также его практическое применение и возникающие проблемы на примере уроков родного языка. Возможности ИИ рассматриваются на базе принципов конструктивизма, персонализированного обучения и универсального дизайна. В работе представлены анализ литературы, методология, результаты, обсуждение и практические предложения. Исследование обосновывает необходимость использования ИИ в качестве вспомогательного инструмента.

Ключевые слова: искусственный интеллект (ИИ), начальное образование, родной язык, персонализированное обучение, цифровая грамотность, педагогические технологии.

Zamonaviy ta‘lim tizimida sun‘iy intellekt inqilobiy o‘zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Boshlang‘ich ta‘lim bosqichida (7–11 yosh) sun‘iy intellektdan foydalanish nafaqat texnologik innovatsiya, balki pedagogik jarayonni shaxsiylashtirish, o‘quvchilarning qiziqishini oshirish, o‘qituvchi yukini kamaytirish va teng imkoniyatlar yaratishning muhim vositasidir. Boshlang‘ich ta‘lim umumiy o‘rta ta‘limning poydevori hisoblanadi. Shu bois mamlakatimizda boshlang‘ich ta‘lim

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

sifatini oshirishga alohida e’tibor berilmoqda. O’qituvchilar darsda ilg’or pedagogik texnologiyalar va o’qitishning interfaol usullaridan keng foydalanmoqda. Har bir ta’lim muassasasida boshlang’ich sinf o’quvchilari uchun qiziqarli o’quv-metodik adabiyotlar, jumladan, elektron resurslarning katta zaxirasi mavjud. Boshlang’ich ta’limda sun’iy intellektidan foydalanish jarayonini ona tili fani misolida ko’rilsa bu fan bolalarda o’qish, yozish, tinglash va gapirish ko’nikmalarini shakllantirishning asosiy fanidir. Sun’iy intellekt bu jarayonni interaktiv, moslashuvchan va samarali qilishi mumkin. Biroq, shuni ham inobatga olish kerakki, ba’zi mamlakatlarda raqamli tengsizlik, til resurslari yetishmasligi va o’qituvchilar tayyorgarligi kabi muammolar mavjud.

UNESCO ning “AI and Education: Guidance for Policymakers” hisobotida sun’iy intellektning ta’limdagi imkoniyatlari va xatarlari tahlil qilinadi. Hisobotda sun’iy intellektni o’quv jarayonini shaxsiylashtirish, o’qitishni kuchaytirish, baholashni yaxshilash va ta’lim boshqaruvini samarali qilish uchun ishlatish mumkinligi ta’kidlanadi. Shu bilan birga, sun’iy intellektni inson markazli (human-centred) tamoyillar asosida qo’llash, etik me’yorlarga rioya qilish, ma’lumotlar maxfiylikini ta’minlash va raqamli tengsizlikni bartaraf etish zarurligi alohida ko’rsatilgan. UNESCO hisobotlari va Beijing Consensus (2019) da o’qituvchilarning rolini saqlash va kuchaytirish markaziy o’rin tutadi. SI o’qituvchilarni oddiy vazifalardan (masalan, material tayyorlash, avtomatik baholash) ozod qilishi mumkin, ammo o’qituvchi o’quv jarayonining dizayneri, axloqiy rahbari, emotsional qo’llab-quvvatlovchisi va insoniy munosabatlarning asosiy sub’ekti bo’lib qolishi kerak. Hisobotlarda “teachers cannot be coded” tamoyili ta’kidlanib, sun’iy intellekt hech qachon o’qituvchining o’rnini bosmasligi, balki uni kuchaytirishi lozimligi qayd etilgan.

Til o’qitish sohasida, xususan boshlang’ich ta’limda SI ning samaradorligi bo’yicha meta-tadqiqotlar ijobiy natijalarni ko’rsatmoqda. SI vositalari lug’at boyitish, o’qish tushunish, yozish va talaffuz ko’nikmalarini rivojlantirishda o’rtacha va yuqori samaraga ega. Ayniqsa, boshlang’ich sinf o’quvchilari uchun samarasi yuqoriroq ekanligi aniqlangan. Sun’iy intellekt interaktiv suhbatlar, avtomatik fikr-mulohaza va moslashuvchan o’quv yo’llari orqali til o’rganishni qo’llab-quvvatlaydi. Sun’iy intellekt ona tili fanida quyidagi to’rtta asosiy ko’nikma (o’qish, yozish, tinglash, gapirish) ni rivojlantirishda yuqori samaradorlik ko’rsatadi:

O’qish va talaffuz ko’nikmalarini rivojlantirish Sun’iy intellekt ovozli o’quv dasturlari (masalan, Google Read Along yoki o’zbek tiliga moslashtirilgan “O’qish yordamchisi” ilovasi) bola o’qigan matnni real vaqtda tinglaydi. Noto’g’ri talaffuz qilingan harf yoki bo’g’inni aniqlab, vizual va ovozli tuzatish taklif qiladi (masalan, “s” harfini “sh” deb o’qigan bolaga to’g’ri talaffuzni takrorlaydi va o’xshash so’zlar ro’yxatini beradi). 1-sinf misoli: Bola “Ot” so’zini o’qiganda SI uni to’g’ri talaffuz qiladi, rasm ko’rsatadi (“ot” – hayvon) va “ota”, “ota-onalar” kabi bog’liq so’zlarni o’yin shaklida o’rgatadi. Natija: Talaffuz xatolari 25–40% ga kamayishi mumkin.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Yozish va grammatika ko‘nikmalarini rivojlantirish va sun‘iy intellekt matn tahrirlovchilar (Grammarly tipidagi o‘zbekcha moslashuvlar yoki ChatGPT-based vositalar) bolaning yozgan jumllarini tekshiradi.

Xatoni faqat ko‘rsatmay, “Nima uchun bu xato? To‘g‘ri shakli qanday?” degan tushuntirish beradi. 2–3-sinf misoli: Bola “Men maktabga borgan edim” deb yozsa, sun‘iy intellekt “Vaqt o‘tganligini bildirish uchun ‘borganman’ to‘g‘riroq” deb tushuntiradi va boshqa misollar keltiradi.

Sun‘iy intellekt bola yozgan qisqa inshoni baholab, mazmun, imlo va uslub bo‘yicha ball qo‘yadi hamda yaxshilash uchun maslahat beradi.

Lug‘at boyitish va so‘z boyligini oshirish Sun‘iy intellekt rasm yoki video asosida yangi so‘zlarni interaktiv o‘rgatadi. Misol: Bola “bog‘” rasmini chizsa yoki yuklasa, SI “Bu bog‘. Unda gullar, daraxtlar, kapalaklar bor. Bog‘ so‘zining sinonimlari: park, xiyobon” deb javob beradi va jumlar tuzishni taklif qiladi. Shaxsiy lug‘at yaratish: Har bir yangi so‘z avtomatik ravishda bolaning lug‘atiga qo‘shiladi va takrorlash uchun o‘yinlar taklif etiladi.

Gapirish va ijodiy fikrlashni rivojlantirish Sun‘iy intellekt suhbatbotlar (Grok, ChatGPT yoki boshqa model) bola bilan dialog o‘tkazadi. 3–4-sinf misoli: Sun‘iy intellekt “Ertak boshla” deb buyurganda bola “Bir bor ekan, bir yo‘q ekan...” deb boshlasa, sun‘iy intellekt savollar bilan davom ettiradi: “Qahramon kim edi? U nima qildi? Hikoyaning oxiri qanday bo‘ldi?” Natija: Bolaning ijodkorligi va gapirish qobiliyati o‘sadi, qo‘rqusiz fikr bildirish ko‘nikmasi shakllanadi. Bundan tashqari o‘qituvchi uchun ham yordamchi funksiyalar mavjud sun‘iy intellekt har bir o‘quvchi uchun individual dars varaqalari, testlar va uy vazifalarini generatsiya qiladi. Sinf jurnalini avtomatik to‘ldiradi va har bir bolaning til rivojlanish traektoriyasini kuzatadi. SI platformalari yordamida o‘quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashgan ta‘lim muhitini yaratish va o‘qituvchilarning ma‘muriy yukini kamaytirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Boshlag‘ich ta‘lim ona tili darsida SI vositalari yordamida o‘quvchilarning nutq faoliyatini rivojlantirish, diagnostika qilish va qayta aloqani (feedback) ta‘minlash metodikasi ishlab chiqilgan

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, boshlang‘ich ta‘limda, xususan ona tili fanida sun‘iy intellektdan o‘rinli foydalanish pedagogik jarayonni shaxsiylashtirish, samaradorligini oshirish va bolalarning til ko‘nikmalarini tezroq rivojlantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, sun‘iy intellektning cheklovlari va xatarlarini hisobga olgan holda uni faqat yordamchi vosita sifatida qo‘llash zarur. Quyida bir nechta takliflar aytib o‘tamiz: O‘zbek tiliga to‘liq moslashtirilgan milliy sun‘iy intellekt platformalarini yaratish va milliy kontent bazasini kengaytirish. Barcha boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari uchun majburiy sun‘iy intellekt kompetensiyalari bo‘yicha malaka oshirish dasturlarini joriy etish. Qishloq maktablarida internet va qurilmalar bilan ta‘minlash orqali raqamli tengsizlikni kamaytirish. Maxfiylik, xavfsizlik va etik standartlarni belgilovchi milliy siyosatni ishlab chiqish. Sun‘iy intellekt

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

ona tili darslarini zerikarli mashqlar to‘plamidan jonli, interaktiv va qiziqarli jarayonga aylantira oladi. Bu texnologiyani to‘g‘ri tatbiq etish o‘quvchilarning ona tiliga bo‘lgan qiziqishini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Olimjonova D. Sun’iy intellekt texnologiyalari asosida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlash. O‘zbekiston tadqiqotlari.
- 2.Yo‘ldashev A. va boshq. Boshlang‘ich ta’limda sun’iy intellekt orqali ta’lim berish tamoyillari. 2025.
- 3.Eshpulatova Jang‘il Eshonqulovna. (2023). METHODOLOGY OF DEVELOPMENT OF CREATIVE SKILLS OF PRIMARY CLASS STUDENTS. International Journal of Pedagogics, 3(03), 25–31.
4. KOMPETENTLI YONDOSILISH ASOSIDA TALABALARDA IJODIY QOBILIYATNI RIVOJLANTIRISH. (2025). *EduVision: Pedagogika va ta’lim sohasidagi innovatsiyalar jurnali* , 1 (2), 164-169.
5. Eshpo‘latova J. E. (2024). MUAMMOLI TA’LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA O‘QUVCHILARDA KREATIV FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH. *Inter education & global study*, (3 (1)), 139-146.
6. Eshpo‘latova J. E. MUAMMOLI TA’LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA O‘QUVCHILARDA KREATIV FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH //Inter education & global study. – 2024. – №. 3 (1). – C. 139-146.